

dighed paa det kirkelige Omraade, maa det siges, at denne Frygt finder ikke den mindste Støtte i Lovforslagets Bestemmelser. Udvalget skal være af rent forberedende og raadgivende Art og skal ikke paa noget som helst Punkt have beslutende Myndighed. Kirkeministeren har desuden udtrykkelig i Landstinget udtalt, at det ikke er hans Mening at forelægge Udvalget til Betænkning noget Lovforslag om en saadan Kirkedag. Man har ogsaa taget Forargelse af, at Kirkeministeren skal kunne forelægge Udvalget andre Sager end dem, der er nævnte i § 1 i Betænkningen; og at Udvalget selv kan optage Spørgsmaal af kirkelig Art til Behandling, men jeg ser ikke, at dette med nogen Ret kan vække Betænelighed. Det vil være ganske naturligt, at man ogsaa forelægger et saadant Udvalg andre muligvis opkommende Spørgsmaal særlig vedrørende Ordningen af de sønderjydske kirkelige Forhold, og det vilde ogsaa være umuligt at nægte Udvalget selv at fremsætte saadanne Ønsker som det maatte anse det for rigtig at fremkomme med. I øvrigt maa det ogsaa i denne Forbindelse fremhæves, at Udvalget kun har en rent forberedende og raadgivende Karakter og ikke paa noget som helst Punkt vil kunne gribe ind i Rigsdagens Myndighed.

Med disse Ord anbefaler jeg Lovforslaget til velvillig og hurtig Behandling, og jeg lægger Hovedvægten paa Ordet „hurtig“, idet det er meget vigtigt, at Udvalget bliver nedsat inden Valgene og den Afbrydelse i Rigsdagens Arbejde, som de foranlediger, for at Udvalget kan faa tilbørlig Tid til at gøre sit Arbejde.

Moltesen: Nærværende Lovforslag er meget lige til; men de Forhold, som skal ordnes gennem det Udvalg, Lovforslaget drejer sig om, er paa ingen Maade lige til. De sønderjydske kirkelige Forhold er nogle af de mest indfiltrede, som i alt Fald jeg kender. Fra gammel Tid lige indtil Reformationen hørte disse Forhold ind under Lunds Ærkestift, men allerede ved Aar 1300 ser vi af de pavelige Regnskabsbøger, at man i Rom i Skattekammeret tænkte sig, at de hørte ind under Bremens Stift, og vi ser, hvordan Domkapitlet og Biskoppen dernede drages hen imod Bremen og bort fra Lund. Selv i Nordslesvig, hvor Haderslev Domkapitel søgte at bevare Forholdet til det danske, er allerede i 1465 Medlemmerne tyske og Skrivelserne, der udgaa derfra, er tyske. Men samtidig ved vi, at Als og Ærø hørte ind under Odense Stift, Tørring Len og andre Dele af Vestslesvig hørte ind

under Ribe og fik derved en mere dansk Udvikling end de øvrige Dele, men i kirkeretlig Henseende er de naturligvis alle under den kanoniske Ret. Da saa Reformationen kom — man har kaldt Reformationen en Bilæggerovn, hvori der fyres fra tysk Side — saa er det tyske Indfyndingssted netop Sønderjylland. Den kirkelige Ordning, de faar dernede, er den samme som i Kongeriget, men begge er i Virkeligheden en Oversættelse, lempet efter vore Forhold, af den brunsvigske Kirkeordning, altsaa rent tysk. Men saa ser vi, hvordan de adelte Fyrster paa Sundeved, Als og Ærø som Landsfyrster der helt og holdent træffer deres egne Dispositioner vedrørende Kirken, saaledes at Hofpræsten bliver kirkelig Raadgiver for den enevældige lille fyrstelige Godsejer. Det sker undertiden endogsaa, at den fyrstelige Hofbager faar en Hofpræst afsat. Der er rent Hofstyre i de Dele af Landet. I den kongerigske Del og i de gottorpske Dele er noget lignende Tilfældet. Fra 1646 til 1737 havde vi dog Synoder i den kongelige Del, men ellers styredes det fuldstændig af Staten og ud fra Statssynspunkter, ligesom i de andre evangelisk-lutherske Statskirker. Men vi ser, at i disse forskellige Udstykninger af Sønderjylland faar vi forskellige Kirkeordninger; forskellige kirkelige Overleveringer og Sædvaner, og de bliver ved at bestaa til Trods for den Ensartethed, der kom ind i 1876, da den preussiske Synodalordning blev indført for Slesvig og Holsten. Der er dernede til Trods for den Ensartethed, der kom ved denne Synodalordning, mange ejendommelige Forskelligheder, som Beboerne hænger ved med megen Kærlighed; der er Ting i disse Ordninger, som man heroppefra synes er uvæsentlige, men som for dem manges Gang er meget væsentlige. I de Dele af Sønderjylland, der hørte under Ribe Stift og under Odense Stift, gælder danske kirkeretlige Bestemmelser endnu den Dag i Dag, Bestemmelser, som er anderledes end de i det øvrige Slesvig, og i de nørrejydske Enklaver gælder igen noget andet end i andre Dele, som hørte under Ribe Stift. Der er saa mange Nuancer, at kun de, der er sagskyndige baade med Hensyn til Befolkningen dernede og med Hensyn til den historiske Udvikling, vil kunne dømme om disse Sager og udrede de indfiltrede Forhold, hvis de overhovedet kan udredes.

Jeg finder derfor, det er rimeligt at imødekomme det sønderjydske Udvalgs Ønske om at nedsette et Udvalg som det foreslaaede og ogsaa, at det faar den Sammen-